

POUŽÍVANIE TECHNOLOGIÍ A VNÍMANIE VZŤAHU K ŠKOLE DOSPIEVAJÚCIMI V SYSTÉME NIŽŠIEHO SEKUNDÁRNEHO VZDELÁVANIA

TECHNOLOGIES USING AND PERCEIVING OF RELATION TO SCHOOL OF ADOLESCENTS IN SYSTEM OF LOWER SECONDARY EDUCATION

Michal ČEREŠNÍK*, Miroslava ČEREŠNÍKOVÁ**

*Katedra pedagogickej a školskej psychológie, PF UKF v Nitre, Dražovská 4, 949 74 Nitra, SR, mceresnik@ukf.sk

**Ústav romologických štúdií, FSVaZ UKF v Nitre, Kraskova 1, 949 74 Nitra, SR, mceresnikova@ukf.sk

Abstrakt: V príspevku prezentujeme niektoré výsledky výskumnej aktivity, ktorá sa týka vzťahu rizikového správania dospelajúcich a kvality blízkych vzťahov. Vzťah ku škole je jedným z kľúčových vzťahov, ktorý ovplyvňuje správanie dospelajúcich v škole aj mimo nej. Výskum je zameraný na prezentáciu vzťahu medzi používaním technológií, resp. televízie, počítačov a internetu, a vnímaním vzťahu dospelajúcich ku škole. Vo výskume sme použili metódu „Dotazník rizikového správania“ (Čerešník, 2016) v modifikovanej forme. Sústredili sme sa na položky, ktoré majú vzťah k rizikovému postojom k technológiám. Dáta sme získali od viac ako 1000 dospelajúcich všetkých krajov Slovenska. Výsledky naznačujú silný vzťah postoja ku škole a potenciálne rizikového používania technológií.

Kľúčové slová: technológie; vzťah ku škole; dospievanie; rizikové správanie.

Abstract: In the contribution we present some of the research activity results which bear on the relation of the risk behavior of the adolescents and the quality of their close relations. The relation to school is one of the key relations which influences the behavior of the adolescents in the school and also out of it. The research is focused on the presentation of the technologies using, resp. using of television, computers and internet, and perceiving of the relation to the school of the adolescents. In the research we used the "Questionnaire of the Risk Behavior" (Čerešník, 2016) in the modified version. We focused on the items which have the relation to the risk attitude to the technologies. The data were acquired from over the 1000 of adolescents from all regions of Slovakia. The results show the strong relation between the attitude to school and the potentially risk using of the technologies.

Keywords: technologies; relation to school; adolescence; risk behavior.

1. Úvod

Vzťah k škole je jedným z kľúčových vzťahov, ktorý ovplyvňuje deti, resp. dospelajúcich. Škola je priestorom, v ktorom dospelajúci v systéme nižšieho sekundárneho vzdelávania trávajú 5 až 8 hodín denne počas pracovných dní s výnimkou prázdnin. Pre pozitívny školský výkon v zmysle rozvíjania potenciálu dospelajúcich a formovania sociálno-emočných vzťahov je nevyhnutné, aby bol vzťah k škole z dlhodobého hľadiska pozitívny. Nie vždy to však tak je a negatívna emocionalita dospelajúcich ovplyvňuje ich kognitívny výkon aj fungovanie vo vzťahoch (pozri napr. klasický pedagogický experiment Elliotovej popísaný Petersom, 1971). Vieme, že negatívne emócie blokujú možnosť prejavu kognitívnych kapacít a dospelajúci podávajú nižší výkon v konfrontácii s ich možnosťami a očakávaniami. V spojitosti s negatívnym vzťahom k škole dospelajúci vstupujú do konfliktných vzťahov s rovesníkmi/rovesničkami, ale tiež učiteľkami/učiteľkami a následne aj s rodičmi. Dostávajú sa do zacyklenia, ktoré vyzerá nasledovne: nemám rád/rada školu, PRETO tam nechcem ísť, PRETO sa nechcem učiť, PRETO nerastiem (psychicky, sociálne, emocionálne, hodnotovo) tak rýchlo, ako by som mohol/mohla, PRETO sa mi nedostáva

porozumenia a prijatia a PRETO nemám rád/rada školu... (porovnaj s bludným kruhom anxiety popísaným Horneyovou, 2007)

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) každé 4 roky realizuje veľké výskumné sledovanie európskych krajín, USA a Kanady, v ktorom sa zameriava na porozumenie zdraviu dospelých v sociálnom kontexte. Okrem toho v jej správach nájdeme informácie o týchto oblastiach: zdravotné dôsledky (napr. podstúpenie diéty alebo životná spokojnosť), zdravotné správanie (napr. konzumácia raňajok alebo umývanie zubov) a rizikové správanie (napr. skúsenosť s psychoaktívnymi látkami alebo sexuálnym stykom). Každé 4 roky (viac-menej pravidelne) vydáva WHO správu, v podnadhise ktorej vždy figuruje *Zdravotné správanie v škole – zamerané na deti (v anglickom originále Health Behavior in School – aged Children, HBSC)*. V sekcii o sociálnom kontexte nájdeme aj informácie, ktoré sa viažu na školské prostredie a vzťah k škole. V tabuľke 1 prinášame prehľad prevalenčných hodnôt (v %) za posledné tri sledované obdobia. Dáta pochádzajú od 11, 13, 15-ročných dospelých. Ponúkame konfrontáciu dát získaných na Slovensku a priemerných hodnôt zistených v krajinách HBSC (aktuálne 43 regiónov Európskej únie, USA a Kanada)

Tab.1: Vzťah ku škole v SR a krajinách HBSC

2005/2006	SR			HBSC krajiny			SR	HBSC
	11-roční	13-roční	15-roční	11-roční	13-roční	15-roční	priem er	priem er
pozitívny vzťah k škole	18	8	11	38	25	20	12	28
pozitívne vnímanie školského výkonu	79	80	73	74	63	56	77	64
zaťaženie školskými povinnosťami	30	44	40	26	37	45	38	36
vnímanie spolužiacťa ako nápomocného a vľúdneho	51	41	44	70	63	62	45	65
2009/2010	SR			HBSC krajiny			SR	HBSC
	11-roční	13-roční	15-roční	11-roční	13-roční	15-roční	priem er	priem er
pozitívny vzťah k škole	29	19	17	40	27	22	22	30
pozitívne vnímanie školského výkonu	75	66	64	74	63	57	68	65
zaťaženie školskými povinnosťami	16	23	18	23	33	41	19	32
vnímanie spolužiacťa ako nápomocného a vľúdneho	62	60	63	72	66	66	62	68
2013/2014	SR			HBSC krajiny			SR	HBSC
	11-roční	13-roční	15-roční	11-roční	13-roční	15-roční	priem er	priem er
pozitívny vzťah k škole	28	15	14	41	26	23	19	30
pozitívne vnímanie školského výkonu	78	72	65	77	65	60	72	67
zaťaženie školskými povinnosťami	16	24	23	23	36	45	21	35
vnímanie spolužiacťa ako nápomocného a vľúdneho	62	68	59	73	66	65	63	68

zdroj: Inchley, J., et al. (2016); Currie C., et al. (2012); Currie C., et al. (2008); upravené

Z údajov vyplýva, že najväčší podiel dospelých, ktorí majú radi školu nájdeme v skupine 11-ročných. So stúpajúcim vekom sa vzťah k škole zhoršuje. Tento trend platí aj pre SR aj pre krajiny HBSC. Ak zohľadníme priemerné hodnoty, v SR komunikuje pozitívny vzťah k škole 12 až 22 % dospelých, v krajinách HBSC 28 až 30 %. Inak povedané, v európskom kontexte nemá rado školu 70 až 88 % dospelých.

Školský výkon je vnímaný väčšinou pozitívne: v SR vníma pozitívne svoj školský výkon 68 až 77 % dospelých, v krajinách HBSC 64 až 67%. So zvyšujúcim sa vekom klesá podiel dospelých, ktorí hodnotia svoj školský výkon pozitívne.

Dospelí komunikujú zníženie zaťaženia školskými povinnosťami (konfrontácia rokov 2005/2006, 2009/2010 a 2013/2014). V SR sa podiel dospelých zaťažených školskými povinnosťami pohybuje na úrovni 19 až 38 %, v krajinách HBSC 32 až 36 %. So stúpajúcim vekom stúpa aj hodnotenie školských povinností ako zaťažujúcich.

V konfrontácii so staršími údajmi (2005/2006) stúpol podiel vnímania vŕúdnosti spolužiacťa. V SR sa podiel dospelých, ktorí takto vnímajú svojich rovesníkov/rovesníčky pohybuje na úrovni 45 až 63 %, v krajinách HBSC 65 až 68 %. Tieto ukazovatele sa aktuálne javia ako vekovo relatívne stabilné.

Z uvedeného vyplýva nespokojnosť dospelých so školou. A to aj napriek relatívne pozitívnemu subjektívnemu dojmu, ktorý hovorí, že sa im v škole prevažne darí a v škole nachádzajú aj sociálnu oporu.

Niektoré výskumné závery hovoria o tom, že viac ako polovica dospelých sa aspoň raz v živote správa rizikovo (Smartová et al., 2004). Do veľkého balíka kategórií spadajúcich pod rizikové správanie (pozri napr. Nielsen-Sobotková a kol., 2014) patrí aj rizikové správanie spojené s používaním moderných technológií v hardwarovej aj softwarovej podobe. S pokračujúcou technologizáciou bežného života sa často stretávame so smart (chytrými) zariadeniami, ktoré určujú trávenie nášho času. Telefóny, počítače v rozmanitých vyhotoveniach, tablety, televízne prijímače a v mnohých prípadoch domáce spotrebiče sú vybavené prakticky neobmedzeným, stále sa zvyšujúcim počtom aplikačných možností. Tieto vonkajšie podmienky vytvárajú priestor na vznik závislosti od internetu a technológií, ktorý sa vyznačuje: stratou kontroly na časom, klamaním o trávení času, nespavosťou, nepokojom, neschopnosťou diferencovať realitu a virtuálny svet, zanedbávaním povinností a fixovaním sa na pripojenie na internete (Youngová, 1998). V súvislostiach technologického rastu a socio-kultúrnych zmien (oslabenie socializačných a individuálnych funkcií rodiny, urbanizácia a neosobné vzťahy, permanentné zmeny na trhu práce, digitalizácia a automatizácia v smere hypotézy o technologickkej singularite atď.), sa obdobie dospelosti stalo najrizikovejšou etapou ľudského života a prestalo ňou byť skoré detstvo (z dôvodu ľahšej zraniteľnosti detského organizmu a nižšej odolnosti voči chorobám) (Kagan, 1991).

Technológie môžu byť jednou z príčin, ktoré udržiavajú obdobie dospelosti v rizikových podmienkach. Preto predpokladáme, že existuje vzťah medzi používaním technológií a produkciou rizikového správania dospelých. Špecificky možno predpokladať, že čím sú dospelí viac odpojení od reálnych vzťahov, medzi ktoré patrí aj vzťah k škole, a čím sú tieto vzťahy menej napĺňajúce, tým majú väčšiu tendenciu utiekať sa k technologickým náhradám (pozri napr. Zimbardo, Coulombová, 2017).

2. Metóda

Výskumu sa zúčastnilo 1011 dospelých vo veku 10 až 16 rokov, 500 dievčat, 470 chlapcov, 41 neuviedlo informáciu o svojom pohlaví. Išlo o dospelých navštevujúcich základné školy. Ich početnosti vo vzťahu ku krajom Slovenska sú nasledovné: bansko-bystrický kraj N = 201, bratislavský kraj N = 139, košický kraj N = 76, nitriansky kraj N = 123, prešovský kraj N = 147, trenčiansky kraj N = 197, žilinský kraj N = 128.

Vo výskume sme použili *Dotazník rizikového správania* (Čerešník, 2016) v modifikovanej 38-položkovej verzii, ktorý je vnútorne štrukturovaný do nasledovných subškál: (1) rodina a denné rituály, (2) škola a kamarátstva, (3) závislostné správanie, (4) delikventné správanie, (5) šikanovanie, (6) nevhodné stravovacie a pohybové aktivity. Pre potreby tohto príspevku sme využili nasledovné položky:

Aký je tvoj vzťah k škole?

Koľko času venuješ posielaniu správ cez sociálne siete (denne)?

Koľko času venuješ vyhľadávaniu informácií na webe (denne)?

Koľko času venuješ sťahovaniu hudby, videí a pod. (denne)?

Koľko času venuješ návšteve stránok pre dospelých (denne)?

Koľko času venuješ hraniam hier (aj online) (denne)?

Koľko hodín denne pozeráš televíziu?

Koľko hodín denne stráviš za počítačom?

3. Výsledky

Pri analýze dát sme použili metódu chí-kvadrátu. Akceptovali sme štandardnú hladinu signifikancie $\alpha \leq 0.05$. Výsledky prezentujeme v tabuľkách 2 až 8.

Porovnávali sme vždy tri skupiny: (1) dospievajúci, ktorí radi chodia do školy, (2) dospievajúci, ktorí sa tešia na sociálne vzťahy v škole, (3) dospievajúci, ktorí nemajú radi školu. Všeobecný trend, ktorý sme identifikovali pri každej položke, znie nasledovne: čím má dospievajúci pozitívnejší vzťah k škole, tým menej využíva technológie. Všetky výsledky sú štatisticky významné. Hodnota chí-kvadrátu sa pohybovala v rozpätí 16,023 až 53,232, hodnota signifikancie 0,042 až $< 0,001$. Konkrétne sme zistili nasledovné:

- 24,6 % dospievajúcich, ktorí nemajú radi školu, posielala 7 a viac správ cez sociálne siete. Naproti tomu 32,1 % dospievajúcich, ktorí majú radi školu, neposielala tieto správy vôbec. (Tab.2)
- 9,4 % dospievajúcich, ktorí nemajú radi školu, vyhľadáva informácie na webe 7 a viac hodín. Najväčšiu skupinu, bez ohľadu na vzťah k škole, tvoria dospievajúci, ktorí touto aktivitou trávajú 1 až 2 hodiny (57,6 %). (Tab.3)
- 13,4 % dospievajúcich, ktorí nemajú radi školu, venuje 7 a viac hodín sťahovaniu súborov z internetu. Naproti tomu 37 % dospievajúcich, ktorí majú radi školu, nestahuje súbory vôbec. (Tab.4)
- 25,4 % dospievajúcich, ktorí nemajú radi školu, navštevuje stránky pre dospelých. 91,2 % dospievajúcich, ktorí majú radi školu, nevykonáva túto činnosť vôbec. (Tab.5)
- 51,1 % dospievajúcich, ktorí nemajú radi školu, strávi 3 a viac hodín hraním hier na počítači. 34,5 % dospievajúcich, ktorí majú radi školu, vôbec nehrá počítačové hry. (Tab.6)
- 11,1 % dospievajúcich, ktorí nemajú radi školu, trávi 7 a viac hodín sledovaním televízie. 51,3 % dospievajúcich, ktorí majú radi školu, sleduje televíziu 1 hodinu denne a menej. (Tab. 7)
- 15,5 % dospievajúcich, ktorí nemajú radi školu, strávi za počítačom 3 hodiny, 13 % dospievajúcich, ktorí nemajú radi školu, tak strávi 7 a viac hodín. 63,2 % dospievajúcich, ktorí majú radi školu trávi touto činnosťou 1 hodinu a menej. (Tab. 8)

Tab.2: Vzťah ku škole a posielať správ cez sociálne siete

			Aký je tvoj vzťah k škole?			Σ	
			rád/rada chodím do školy	teším sa skôr na spolužiakov/spolužiačky	vôbec nemám rád/rada školu		
Koľko času venuješ posielaniu správ cez sociálne siete (denne)?	0	N	45	99	31	175	
		%	32,1%	15,3%	15,9%	17,8%	
	1-2	N	66	289	64	419	
		%	47,1%	44,5%	32,8%	42,6%	
	3-5	N	17	115	41	173	
		%	12,1%	17,7%	21,0%	17,6%	
	5-6	N	5	59	11	75	
		%	3,6%	9,1%	5,6%	7,6%	
	7 a viac	N	7	87	48	142	
		%	5,0%	13,4%	24,6%	14,4%	
	Σ		N	140	649	195	984
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$$\chi^2 = 53,232 ; df = 8; p < 0,001$$

Tab.3: Vzťah ku škole a vyhľadávanie informácií na webe

			Aký je tvoj vzťah k škole?			Σ	
			rád/rada chodím do školy	teším sa skôr na spolužiakov/spolužiačky	vôbec nemám rád/rada školu		
Koľko času venuješ vyhľadávaniu informácií na webe (denne)?	0	N	27	116	33	176	
		%	19,7%	17,9%	17,3%	18,0%	
	1-2	N	75	385	102	562	
		%	54,7%	59,4%	53,4%	57,6%	
	3-5	N	24	98	32	154	
		%	17,5%	15,1%	16,8%	15,8%	
	5-6	N	8	25	6	39	
		%	5,8%	3,9%	3,1%	4,0%	
	7 a viac	N	3	24	18	45	
		%	2,2%	3,7%	9,4%	4,6%	
	Σ		N	137	648	191	976
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$$\chi^2 = 16,023; df = 8; p = 0,042$$

Tab.4: Vzťah ku škole a sťahovanie súborov

			Aký je tvoj vzťah k škole?			Σ
			rád/rada chodím do školy	teším sa skôr na spolužiakov/spolužiačky	vôbec nemám rád/rada školu	
Koľko času venuješ sťahovaniu hudby, videí a pod. (denne)?	0	N	51	190	52	293
		%	37,0%	29,3%	26,8%	29,9%
	1-2	N	60	319	79	458
		%	43,5%	49,2%	40,7%	46,7%
	3-5	N	13	74	22	109
		%	9,4%	11,4%	11,3%	11,1%
	5-6	N	5	34	15	54
		%	3,6%	5,2%	7,7%	5,5%
	7 a viac	N	9	31	26	66
		%	6,5%	4,8%	13,4%	6,7%
	Σ	N	138	648	194	980
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$$\chi^2 = 25,276; df = 8; p = 0,001$$

Tab.5: Vzťah ku škole a návšteva stránok pre dospelých

			Aký je tvoj vzťah k škole?			Σ
			rád/rada chodím do školy	teším sa skôr na spolužiakov/spolužiačky	vôbec nemám rád/rada školu	
Koľko času venuješ návšteve stránok pre dospelých (denne)?	0	N	125	542	141	808
		%	91,2%	83,9%	74,6%	83,1%
	1-2	N	10	80	30	120
		%	7,3%	12,4%	15,9%	12,3%
	3-5	N	0	11	6	17
		%	0,0%	1,7%	3,2%	1,7%
	5-6	N	0	4	2	6
		%	0,0%	,6%	1,1%	,6%
	7 a viac	N	2	9	10	21
		%	1,5%	1,4%	5,3%	2,2%
	Σ	N	137	646	189	972
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$$\chi^2 = 24,201; df = 8; p = 0,002$$

Tab.6: Vzťah ku škole a hranie hier

		Aký je tvoj vzťah k škole?			Σ		
		rád/rada chodím do školy	teším sa skôr na spolužiakov/spolužiačky	vôbec nemám rád/rada školu			
Koľko času venuješ hraníu hier (aj online) (denne)?	0	N	48	193	47	288	
		%	34,5%	29,8%	24,2%	29,4%	
	1-2	N	50	224	48	322	
		%	36,0%	34,6%	24,7%	32,8%	
	3-5	N	22	119	31	172	
		%	15,8%	18,4%	16,0%	17,5%	
	5-6	N	7	65	24	96	
		%	5,0%	10,0%	12,4%	9,8%	
	7 a viac	N	12	47	44	103	
		%	8,6%	7,3%	22,7%	10,5%	
	Σ		N	139	648	194	981
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$$\chi^2 = 47,631; df = 8; p < 0,001$$

Tab.7: Vzťah ku škole a sledovanie TV

		Aký je tvoj vzťah k škole?			Σ	
		rád/rada chodím do školy	teším sa skôr na spolužiakov/spolužiačky	vôbec nemám rád/rada školu		
Koľko hodín denne pozeráš televíziu?	0	N	28	99	26	153
		%	19,4%	15,1%	13,1%	15,3%
	1	N	46	171	54	271
		%	31,9%	26,1%	27,1%	27,2%
	2	N	36	165	41	242
		%	25,0%	25,2%	20,6%	24,3%
	3	N	21	111	35	167
		%	14,6%	17,0%	17,6%	16,8%
	4	N	4	41	12	57
		%	2,8%	6,3%	6,0%	5,7%
	5	N	5	30	8	43
		%	3,5%	4,6%	4,0%	4,3%
	6	N	1	10	1	12
		%	,7%	1,5%	,5%	1,2%
	7 a viac	N	3	27	22	52
		%	2,1%	4,1%	11,1%	5,2%
Σ		N	144	654	199	997
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$$\chi^2 = 27,466; df = 14; p = 0,017$$

Tab.8: Vzťah ku škole a používanie PC

		Aký je tvoj vzťah k škole?			Σ		
		rád/rada chodím do školy	teším sa skôr na spolužiakov/spolužiačky	vôbec nemám rád/rada školu			
Koľko hodín denne stráviš za počítačom?	0	N	55	235	58	348	
		%	38,2%	36,0%	29,0%	34,9%	
	1	N	36	141	33	210	
		%	25,0%	21,6%	16,5%	21,1%	
	2	N	22	115	26	163	
		%	15,3%	17,6%	13,0%	16,3%	
	3	N	15	59	31	105	
		%	10,4%	9,0%	15,5%	10,5%	
	4	N	6	41	14	61	
		%	4,2%	6,3%	7,0%	6,1%	
	5	N	1	19	5	25	
		%	,7%	2,9%	2,5%	2,5%	
	6	N	4	17	7	28	
		%	2,8%	2,6%	3,5%	2,8%	
	7 a viac	N	5	26	26	57	
		%	3,5%	4,0%	13,0%	5,7%	
	Σ		N	144	653	200	997
			%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$$\chi^2 = 41,165; df = 14; p < 0,001$$

4. Diskusia

Výsledky sú v zhode so závermi štúdií HBSC o negatívnom vzťahu dospelých k škole. Poukazujú na silný vzťah medzi postojom k škole a potenciálne rizikovým používaním technológií, čo podporuje našu vecnú hypotézu uvedenú na konci kapitoly 1.

V rámci limitov získaných výsledkov treba uvažovať o tom, že dospelí v tomto veku nepresne odhadujú časové rámce, v ktorých uvažujú o množstve času, ktorý trávia určitou činnosťou. V mnohých prípadoch si vyberajú možnosť „7 a viac hodín denne“, čo je takmer s určitosťou nadhodnotenie časového trvania aktivity. Subjektívne im však zrejme pripadá, že aktivite venujú veľa času, a preto vyberajú túto možnosť.

Každopádne však výsledky analýzy naznačujú, že technológie sú substitučným sociálnym spoločníkom dospelých, ktorí nemajú radi školu. Možno u nich predpokladať neefektívne sociálne stratégie, sociálnu plachosť, nekorigovanú skorú negatívnu sociálnu skúsenosť, ale aj skorú skúsenosť s technológiami a rizikami, ktoré obnáša (bližšie napr. Čerešník, Čerešníková, 2017). Tieto zistenia podporujú tendencie posilniť v škole ako inštitúcii sociálny rozmer edukácie. Aby pre žiactvo, a pre dospelých špeciálne, bola škola miestom, na ktorom môžu v bezpečnom prostredí, sprevádzaní vnímavými dospelými trénovať primerané spôsoby sociálneho reagovania a udržiavať naplňajúce medziľudské vzťahy.

Afiliácia k projektu: Tento príspevok bol finančne podporený v rámci projektu VEGA 1/0122/17 Rizikové správanie a pripútanie dospelých vo veku 10 až 15 rokov.

Literatúra

Currie, C., et al. (2008). *Inequalities in young people's health: HBSC international report from the 2005/2006 survey*. Copenhagen: WHO.

Currie, C., et al. (2012). *Social determinants of health and well-being among young people. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2009/2010 survey*. Copenhagen: WHO.

Čerešník, M. (2016). *Hraničná zóna. Rizikové správanie v dospievaní*. Nitra: PF UKF.

Čerešník, M., & Čerešníková, M. (2017). Médiá a mediálne obsahy. Kedy môžu deťom škodiť? In E. Maierová, L. Viktorová, J. Suchá, M. Dolejš (Eds.) *PhD. existence 2017: Psychologie v době internetu*. Olomouc: UP Olomouc, s. 125-131.

Horneyová, K. (2007). *Neurotická osobnost naší doby*. Praha: Portál.

Inchley, J. et al. (2016). *Growing up unequal: gender and socioeconomic differences in young people's health and well-being. Health behavior in school-aged children (HBSC) study: International report from the 2013/2014 survey*. Copenhagen: WHO.

Kagan, J. (1991). Etiologies of adolescents and risk. *Journal of Adolescent Health*, Vol. 12, No. 5., pp. 591-596.

Nielsen Sobotková, V. a kol. (2014). *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada.

Peters, W. (1971). *A Class Divided, Then and Now*. New Haven. Yale University Press.

Smart, D. et al. (2004). Patterns of antisocial behavior from early adolescence to late adolescence. In *Trends & Issues in crime and criminal justice series*. Canberra: Australian Institute of Criminology, No. 290.

Young, K.S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology & Behavior*, Vol. 1, No. 3, pp. 237-244.

Zimbardo, P., & Coulomb, N.D. (2017). *Odpojený muž. Jak technologie připravuje muže o mužství a co s tím*. Praha: Grada.